

ref. theológiát elvégezve, pappá lett és a szabadságharc alatt mint őrmester küzdött. A Bach-korszakban két napig magánál rejtegette egy üldözött honfitársát, amiért menekülnie kellett és így jutott a színészethez, ahol Gárdonyi álnév alatt működött. 1869. szept. 20-án vendégszerepelt a Nemzeti Színházban, a »Haramiák«-ban, mint Moór Ferenc. Szerkepei: Burleigh (Essex gróf), Monti gróf (Szökött katona), Wurm (Ármány és szerelem), Bence (Csikós), Arthur (Kalmár és tengerész), Gara (Besztercei gróf vagy Hunyady halála), Hamlet, III. Richard, Biberach, stb. A 60-as években igazgató volt Komárom, Esztergom, Vác stb. városokban. 1882. máj. 25-én Kovács Gusztávnál (volt színigazgató) házasságra lépett Szerencsen. 1884. júl. 23-án Komáromban, a »Tót leány«-ban jubilált; 1888. szept. 1-én Komáromból újra nősült. Írt verseket, melyeket »Cypruslombok« és »Dalok és epigrammák« c. alatt adott ki Tatán, 1895-ben. Ugyanitt szerkesztette a »Tatatóvárosi Lapok«-at. — Neje: Heberling Liska (l. o.) színésznő.

Gárdonyi Géza, író, költő és drámaíró, sz. 1863. aug. 3-án, Agárd pusztán (Fehérm.), megh. 1922. okt. 30-án, Egerben. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon, Pesten és az egri tanítóképzőben végezte. Tanítóskodott (Karádon (Somogy m.), Devcséren (Veszprém m.), Sárovaron (Vasm.). 22 éves korában a győri »Hazánk« főmunkatársa, 1885-től három éven át szerkesztette a »Tanítóbarát« havi folyóiratot. 1887-ben a középiskola tanárképző növendéke. Kiadta a néptanítók naptárát 1886—87—88-ban. A tanítói pályát elhagyva, 1888-tól a »Szegedi Híradó«-nál, 1890-ben a »Szegedi Napló«-nál, 1891-ben az »Arad és Vidék«-nél dolgozott. Ez év decemberében Pestre került a »Magyar Hírlap«-hoz. Azonban 1897-ben Egerbe költözött, ahol a város 1899-ben irodalmi érdemeiért az egri várral szemben telket adományozott neki. Itt élt teljes visszavonultságban, de buzgó és igen nagyjelentőségű irodalmi munkásság közepette. Tagja volt a Dugonics-, a Petőfi-Társaságnak, ahova 1898. dec. 23-án választották be. 1903. óta tagja volt a Kisfaludy-Társaságnak, 1910. óta pedig

a M. T. Akadémiának. Dante-tanulmányai, illetőleg fordítása révén tagja lett »Az Unione Operale Umberto I di Napoli« és a »Reale Accademia la Stella d'Italia« társaságoknak.

A drámaírással mindjárt írói pályája elején megpróbálkozott. Első darabját, a »Zendülés a pokolban« c. bohózatot 1887-ben írta Győrött. A »Paradicsom« c. egyfelvonásos operettjét (zenéje Barna Izsótól) 1893. febr. 7-én Szegeden játszották először. Írt egy operaszöveget is 1895-ben, »Argyil királyfi« c. alatt, ennek zenéjét szerzerzte dr. Freistadt Dezső.

Első igazi nagy sikere a »Bor« c. falusi történetével volt. Bem. 1901. márc. 29. Nemzeti Színház. Ez a darabja új korszakot jelentett a magyar népies drámairodalomban. Gárdonyi összetörte a népszínmű elavult kereteit és letépte róla a felesleges sallangokat. Addig a parasztot — különösen a hőst és a hősnőt — a népszínmű többé-kevésbé idealizálta. Gárdonyi a magyar parasztot a maga hétköznapi egyszerűségében, szűkszávúságában és jellegzetes tájszólásában vitte a színpadra. Az ő alakjai húsból-vérből való emberek. Beszédjük egyszerű, parasztos és keresetlenül zamatos. Az ő fellépésével a népszínmű mint élőműfaj véglegesen megszűnt és kezdetét vette a paraszt dráma és paraszt vígjáték. A Nemzeti Színház nagy gonddal hozta színre a darabot, amely eddig ott 150-nél több előadást ért meg. De nagy sikere volt a vidéki színpadokon is, annyira, hogy mindenütt műsoron maradt. A »Bor«-t németre is lefordították s 1903. febr. 21-én a bécsi »Deutsches Volkstheater«-ben elő is adták.

Második darabja a »Karácsonyi álom« c. betlehemes játék Jézus születésének misztériumát magyar paraszti elgondolásban ábrázolja. A költői szárnyalású darabot 1901. dec. 13-án mutatta be a Nemzeti Színház.

»Annuska« c. vígjátéka nem paraszthistória; tárgya és cselekménye a kisvárosi középosztály életéből való, de a kitűnő szerző ezt is éppen olyan nagy szeretettel és mesteri kézzel építette meg, akár a »Bor«-t.

Többi darabjai: »Zéta«, tört. dráma 3 felv. (»A láthatatlan ember« c. regényéből.) Bem. 1905. dec. 17. Nemzeti Szín-